

COVID-19'UN İŞ DÜNYASI VE ARAŞTIRMA ALANLARI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Yavuz Selim BALCIOĞLU¹

Makale İlk Gönderim Tarihi/Received First: 23.05.2023

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 16.06.2023

Atf/©: Balcıoğlu, Y. S. (2023). Covid 19'un iş dünyası ve araştırma alanları üzerindeki etkileri. *Uluslararası Yönetim Araştırmaları ve Uygulamaları Dergisi*, 2(1), 46-53

Özet

Bu çalışma, insan davranışını, ekonomik yapıları ve pazar dinamiklerini nasıl değiştirdiğine odaklanarak, COVID-19 salgınının toplumun çeşitli yönleri üzerindeki derin etkisini araştırmaktadır. Tartışma, kısıtlanmış özgürlük, artan gözetim ve demokratik sistemlere yönelik olası tehditler hakkındaki endişeleri vurgulayan toplumsal değişikliklerin bir analizi ile başlamaktadır. İzolasyonun tüketici davranışı üzerindeki etkilerini daha fazla araştırarak hem olumlu hem de olumsuz davranış değişiklikleri anlatılmış ve karantinalar sırasında sosyal medya kullanımının nasıl yoğunlaşarak önemli bir iletişim ve ticaret modu haline geldiği gözlemlenmiştir. Piyasalar üzerindeki etki, geleneksel işletmelerin karşılaştığı zorluklar ve dijital işletmelerin yaşadığı zıt patlama detaylandırılmış ve değerlendirilmiştir. Dijital platformlara, çevrimiçi ticarete, uzaktan çalışmaya ve dijital sağlık teknolojilerine geçişin, toplumsal normlarda ve pazar dinamiklerinde dönüştürücü bir değişime işaret ettiği kabul edilmektedir. Tartışma, pandemi sonrası dünyada daha dirençli, sürdürülebilir ve eşitlikçi toplumsal ve ekonomik sistemler inşa etmek için mevcut krizden öğrenmenin önemini vurgulayarak, gelecek beklentileri üzerine ders çıkarımı ile sona ermektedir. Bu pandemi dönemi, araştırmacılara bu hızlı değişimleri incelemeleri ve anlamaları için eşsiz bir fırsat sunarak toplumun gelecekteki zorluklara daha iyi hazırlanmasını sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Covid 19, İş sektörleri, Araştırma, Strateji, Davranışsal Değişimler

IMPACTS OF COVID-19 ON BUSINESS AND RESEARCH AREAS

Abstract

This study explores the profound impact of the COVID-19 pandemic on various aspects of society, focusing on how it has changed human behavior, economic structures, and market dynamics. The discussion begins with an analysis of social changes, highlighting concerns about restricted freedom, increased surveillance, and potential threats to democratic systems. By further investigating the effects of isolation on consumer behavior, both positive and negative behavioral changes were explained, and it was observed how the use of social networks intensified during quarantines and became an important mode of communication and commerce. The impact on markets, the challenges faced by traditional businesses and the opposite boom of digital businesses are detailed and evaluated. The transition to digital platforms, online commerce, remote work, and digital health technologies is recognized to mark a transformative change in societal norms and market dynamics. The discussion concludes with a lesson drawing on future prospects, emphasizing the importance of learning from the current crisis in order to build more resilient, sustainable, and equitable social and economic systems in the post-pandemic world. This pandemic period provides researchers with a unique opportunity to study and understand these rapid changes, enabling society to better prepare for future challenges.

Keywords: Covid19, Business sectors, Research, Strategy, Behavioral Changes

¹Dr. Öğr. Gör, Gebze Teknik Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Yönetim Bilişim Sistemleri, ysbalcioglu@gtu.edu.tr
ORCID: 0000-0001-7138-2972

1. GİRİŞ

Pandemilerle ilişkilendirilen korkunun önemli bir tarihsel emsali vardır. Yaygın söylem, bir salgın olasılığına değil, bunun ortaya çıkma zamanlamasına odaklanmaktadır (Neville vd., 2021). İnfluenza pandemilerine yol açan süreçler, pratik olarak kaçınılmaz olan tekrar eden biyolojik olayları temsil etmektedir. Viral durumları yeniden sınıflandırma olarak bilinen bir süreçle yeni virüs alt tiplerinin ortaya çıkması nedeniyle salgınlar her 10 ila 50 yılda bir gerçekleşiyor gibi görünmektedir (Danesh & Ghavidel, 2020). İnsan nüfusu artışı bizi hayvanlara daha yakın yerlerde yaşamaya zorladığından, yeni virüslerin insanlara bulaşma olasılığı potansiyel olarak artabilir. Toplumun makul bir şekilde yapabileceği şey, bir salgına ilişkin en erken şüphe anında hızlı harekete geçmeyi mümkün kılacak önleyici tedbirleri uygulamaktır. Toplumlarımızı gelecekte tekrar ortaya çıkması muhtemel yeni salgınlar konusunda daha iyi donatmak için daha planlı ve stratejik yaklaşımların getirilmesi gerekmektedir (Li & De Clercq, 2020).

Mevcut pandemide yol alırken, uzun vadeli etkilerini değerlendirmek zorlu bir görev olmaya devam etmektedir. Toplum, tarihte çok sayıda salgın hastalıkla mücadele etmiş olsa da bunların kalıcı ekonomik, davranışsal veya toplumsal etkilerini doğru bir şekilde ölçmek, bu yönlere ilişkin geçmişteki araştırmaların yetersiz olması nedeniyle zorlu bir hal almıştır (Fancourt, Steptoe, & Wright, 2020). Mevcut az sayıdaki çalışma, önceki milenyumun büyük salgınlarının genellikle müteakip şekilde azalan varlık getirileriyle ilişkili olduğunu göstermektedir (Banks vd., 2020). Bir pandeminin ardından, ekonomik büyümede düşüşe yol açan yatırım faizinde azalma ve sermayenin korunmasında artış eğilimi görülmektedir. Bununla birlikte, sermayenin korunmasının olumsuz getiriler anlamına gelebileceği mevcut senaryoda, daha önce sergilendiği gibi aynı finansal muhafazakarlığı sürdürüp sürdüremeyeceğimiz belirsizliğini korumaktadır.

Pandemi sürecinden kaynaklanan davranışsal düzenlemeler, kapsayıcı davranış değişikliklerinden ziyade, öncelikle maske takma gibi kişisel koruma önlemleriyle (Topf & Williams, 2021) ilgili görünmektedir. Modern bir toplumun sakinleri olarak, yaşam tarzlarımız, gelecekteki olası olaylar hakkında önleyici noktada endişelenmekten çok, rahatlığa öncelik vermeye eğilimli görülmektedir.

Toplumsal düzeyde, kapsamlı salgınlar için ne yazık ki hazırlıksız görünüyoruz. Çağdaş toplumlar her zamankinden daha fazla birbirine bağlıdır. Gıda, enerji ve tıbbi malzemeler gibi hayati önem taşıyan malların ithalatına bağımlıyız ve bu temel ihtiyaçları yerel olarak tedarik etmenin yararlarını genellikle göz ardı ediyoruz. Salgın hazırlığına yönelik çabalar asgari düzeydedir. Toplumsal yapımız, devam eden salgının ardından yeniden değerlendirilebilecek bir bakış açısı olarak, güvenliğe göre verimliliğe ve ekonomik refaha öncelik veriyor gibi görünmektedir.

Toplumsal ve küresel ticaret gibi modern toplumların belkemiğini oluşturan belirli ilkelerin, çok sayıda ülkeyi yoksulluktan kurtarmada ve güçlü ekonomileri geliştirmede çok önemli bir rol oynadığını vurgulamak çok önemlidir. Ancak toplumlar bu ilkelerden geri adım atmaya karar verirlerse, bu potansiyel olarak görülen avantaj küresel yoksulluğun artmasına neden olabilir.

COVID-19 salgınının ortaya çıkışı, sayısız işletmenin kapanmasını gerektirdi ve ticari sektörlerin çoğunda benzersiz bir aksamaya neden oldu. Perakendeciler ve markalar, sağlık ve güvenlik endişeleri, tedarik zinciri kesintileri, iş gücü sorunları, nakit akışı sorunları, tüketici talebindeki dalgalanmalar ve satış ve pazarlama güçlükleri gibi bir dizi acil zorlukla boğuşmaktadır.

Bununla birlikte, bu kısa vadeli engeller arasında ustaca gezinmek bile güvenli ve hatta yaşanabilir bir geleceği garanti etmez. Bunun nedeni, pandemi sonrası kendimizi salgın öncesi dünyaya kıyasla kökten değişmiş bir manzara içinde bulacağımızdır. Özellikle turizm ve konaklama sektörlerindeki olmak üzere birçok pazar fiilen ortadan kayboldu. Tüm şirketler şu anda ya harcamaları optimize etmeye ya da

mevcut koşullarda anında değer sağlamayan görevleri ertelemeye yönelmektedir. Pek çok şirket, özellikle yeni başlayanlar, süresiz bir işe alma uygulamasına geçmiştir. Eşzamanlı olarak, çevrimiçi iletişim, dijital eğlence ve e-ticarette dikkate değer bir artışa tanık olunmaktadır.

2. İLGİLİ ARAŞTIRMA TEMALARI

Pandemilerin tekrarlayan doğası göz önüne alındığında, yaşam süremiz içinde başka bir salgın yaşamamız oldukça muhtemeldir. Dünya çapındaki ülkeler, sınırları kapatma, vatandaş hareketi kısıtlamaları ve uzun süre ev karantinaları gibi önlemleri uygulamıştır. Bu durum, tipik hareket özgürlüğümüzle tam bir tezat oluşturuyor. Salgının ortasında, bireyler yalnızca dışarıda oldukları için cezalarla karşı karşıya kaldılar. Toplumun geneli bu kısıtlamaları kabul ediyor ve kuralları hiçe sayanları hemen kınıyor gibi görünse de, bunun özgürlük, sağlık ve hükümetin rolü gibi toplumsal bakış açılarını nasıl yeniden şekillendirebileceğini düşünmek için çok önemlidir. Ayrıca virüsün yayılmasını engellemek için izleme sistemleri uygulanmaktadır. Bu tür bir denetimin gelecekte kabul görmesi zorunluluk olarak görülmektedir. Ancak bu tür sistemlerin bir kez kurulduktan sonra kaldırılması mümkün değildir. Dahası, bazı liderler, muhalif sesleri bastırarak ve demokratik yapılar için risk oluşturarak kontrollerini pekiştirmek için durumu istismar etmişlerdir. Aşırı örnekler arasında Türkmenistan'ın "korona" kelimesini yasaklaması ve Macaristan'ın Viktor Orbán'a kararname ile yönetme yetkisi vermesi yer almaktadır (Hashim vd., 2022).

Sadece bir kişiye bulaşan bir virüs olarak başlayan şey, sadece 8 ayda 190 ülkeye yayıldı. Bu aktarım, insanların, ürünlerin ve sermayenin küresel hareketi tarafından kolaylaştırılmıştır. Tedarik zincirleri giderek daha küresel ve birbirine bağlı hale gelmiştir; insanlar iş ve zevk için dünyayı dolaşmakta ve parasal kaynaklar anında küresel pazarlarda hareket etmektedir. COVID-19, küresel sistemlerin karmaşıklığını ve güvencesizliğini ve bunların yerel sistemlere olan karşılıklı bağımlılığını ortaya çıkaran bu uluslararası akışları kesintiye uğratmıştır.

Pandemi nedeniyle bireyler büyük ölçüde evlerine kapanmışlardır. Bununla birleştiğinde, karşısında güçsüz görüldüğümüz, görünmeyen bir dış tehdit hakkında sürekli bir haber yağmuru yapılmıştır. Ayrıca, işini kaybetmenin neden olduğu stres veya başkalarıyla yakın çevrede çalışırken virüse maruz kalma riski de baskıyı artırmıştır. Salgının yansımaları, farklı toplumsal sektörleri değişen derecelerde etkiledi. Sağlıkla ilgili sektörlerde istihdam edilenler, bitmek bilmeyen bir iş yükü ve uzun çalışma saatleri ile karşı karşıyadır. Aynı zamanda, 1930'ların Büyük Buhranı sırasındaki işsizlik oranlarına da tanık olunmaktadır (Foroohar, 2020). Pandemi döneminde, işsizlikten en çok etkilenen sektörler, konaklama, turizm ve eğlence gibi müşterinin fiziksel varlığını gerektiren sektörlerdir. Bu hizmetlere olan talebin neredeyse buharlaşmasıyla, genellikle daha genç ve kadın olan çalışanlar ağır darbe aldı.

İmkânı olan her ülke, temel altyapıyı korumak ve vatandaşların üretken kalmasını veya pandemi kontrol altına alındığında üretkenliği yeniden kazanmaya hazır olmasını sağlamak amacıyla ekonomisini canlandırmak için çaba harcamaktadır. Toplumsal çürümeyi önlemek için, insanların sadece işlere veya kendi kendine yetme araçlarına sahip olması değil, aynı zamanda hayati olarak algıladıkları ürün ve hizmetlere de erişmesi önemlidir. Böyle bir altyapının yokluğunda, bireyler istifçilik veya yağma gibi nezaket dışı kabul edilen davranışlara başvurabilirler. İş piyasaları ve altyapı üzerindeki baskıyı yönetmeye yönelik yaklaşımlar dünya çapında büyük farklılıklar göstermiştir. Bazı ülkeler işgücünün korunmasına yardımcı olmak için işletmelere destek sağlamayı seçerken, daha az mali kapasiteye sahip olan diğerleri aynı yolu izleyemedi. Ayrıca, vatandaşlara doğrudan destek, farklı uluslar tarafından çeşitli şekillerde sunulmaktadır. Bu durum, araştırmacıların gelecekte önemli bir felaket durumunda uygulanacak en etkili stratejileri belirlemeleri için geniş ve zengin bir veri kaynağı sunmaktadır.

3. COVID-19 ORTASINDA DAVRANIŞSAL DEĞİŞİMLER

Dünya çapında toplumlar tecrit altına alındı, bireyler sosyal mesafe kurallarına uymaya ve kendilerini evlerine kapatmaya teşvik edildi. İçsel sosyal doğamız göz önüne alındığında, bu tür bir izolasyon potansiyel olarak zararlı olabilir (Aquino vd., 2020). Örneğin yalnızlık, bilişsel performansta azalma, artan olumsuzluk, depresyon ve sosyal tehditlere artan tepki ile ilişkilendirilmiştir. Bu etkilerin kanıtı, aile içi şiddet olaylarında, komşular arasındaki anlaşmazlıklarda ve ateşli silah satışlarında kayda değer bir artışla birlikte mevcut pandemi döneminde gözlemleniyor (Sutherland vd., 2021). Bireyler evlerine daha fazla zaman ve enerji ayırmaya, yeni beceriler edinmeye ve yaşam ortamlarını iyileştirmeye başladılar. Yemek pişirmek, fitness rejimlerini benimsemek, bulmaca çözmek ve daha fazla okumak gibi yeni hobiler ediniyorlar. Eşzamanlı olarak, temizlik ürünleri alımında ve geri dönüşüm çabalarında bir artış gözlemlenmektedir. Olumsuz tarafı ise abur cubur tüketimi artmakta ve kişisel bakım alışkanlıkları arka planda kalmıştır. Dahası, panikle satın alma ve temel ihtiyaç maddelerini stoklama yaygındır ve birçoğu kırsal alanlara çekilmektedir. Bu eğilimler, mevcut deneyimlerimizin ve davranışsal değişimlerimizin karmaşık doğasının göstergesidir ve daha derinlemesine çalışmalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Karantinaların bir diğer etkisi de internet ve sosyal medya kullanımındaki keskin artışa neden olmalarıdır. Önceki çalışmalar, yalnız hisseden bireylerin genellikle daha yüksek sosyal medya kullanımına başvurduklarını ve hatta bazı durumlarda yüz yüze görüşmeler yerine çevrimiçi etkileşimi tercih edebildiklerini göstermektedir (Lunn vd., 2020). Bununla birlikte, sosyal medya, trollük yapmak veya yanlış bilgi yaymak gibi davranışlarımızın olumsuz yönlerini potansiyel olarak artırmaktadır. Bu, önemli ve önemsiz olanı bölümlere ayırmamızı ve ayırt etmemizi sağlar. Ancak mevcut senaryo, sosyal medyayı birincil iletişim ve sosyalleşme aracı olarak ön plana çıkardı. Ayrıca, internet artık tıbbi konsültasyonlar da dahil olmak üzere temel malzeme ve hizmetlerin elde edilmesinde kilit bir yol haline geldi. Dolayısıyla, merak uyandıran bir soru ortaya çıkıyor: 'gerçek hayat' öncelikle çevrimiçi yürütüldüğünde ve sanal etkileşimler fiziksel gerçekliğimizden bir kaçış haline geldiğinde ne olur?

Pandemi sürecinde, mevcut izolasyon durumu, duyuşsal uyarınları önemli ölçüde azaltarak, etkili bir şekilde bir tür duyuşsal yoksunluğa yol açmaktadır. Dahası, yetkililer tarafından duyuşsal etkileşimimizi bilinçli olarak sınırlamamız, dokunmaktan kaçınmamız, maske takmamız ve başkalarıyla yakın temastan kaçınmamız yönünde teşvik ediliyoruz. Bunlar, keşfedilmeyi hak eden tüketici davranışıyla ilgili yönlerden yalnızca birkaçıdır.

4. COVID-19 PANDEMİSİ ORTASINDA PİYASALARIN DİNAMİK DOĞASI

Devam eden COVID-19 salgını, çeşitli sektörlerde çok sayıda ikonik marka için bir iflas dalgasını tetikliyor. Bunun nedeni, evde kalma emirlerinin geniş çapta uygulanması ve bunun sonucunda ortaya çıkan ekonomik durgunluktur (Borio, 2020). Sears, JCPenney, Neiman Marcus, Hertz ve J. Crew gibi yüksek profilli Amerikan şirketleri kendilerini önemli mali stresle boğuşurken bulmaktadır. Turizm sektörü, otel doluluk oranının yalnızca %20'ye düşmesi (Fotiadis vd., 2021), iş gücünü %90 oranında küçülen havayolları ve çok az kârla veya hiç kâr etmeden bir yılı doldurmaya hazırlanan turist noktaları ile bu krizin yükünü taşıyor. Ayrıca, fuarlar, spor etkinlikleri ve konferanslar gibi tüm büyük toplantılar aniden durduruldu. Müzeler ve sanat galerileri gibi kültür kurumları da kapılarını kapatmak zorunda kaldı. Bu arada, saç şekillendirme, spor salonları ve taksiler gibi yakın temas gerektiren kişisel hizmetler ve genel danışmanlık hizmetleri, sokağa çıkma kısıtlamalarının uygulanması nedeniyle aniden durma noktasına geldi. Ek olarak, otomobil, kamyon taşımacılığı ve elektronik sektörleri de dahil olmak üzere kilit endüstriler, iki ay sonra yeniden başlama işaretleri olmasına rağmen, ani duruşlar yaşadı. Bu ani ekonomik durgunluk, birkaç önemli soruyu gündeme getiriyor. Bu krizlerde çalışanlara yeterli desteği nasıl sağlayabiliriz? Neden daha fazla şirket bu tür durumlarla başa çıkmak için finansal rezervler veya alternatif gelir kaynakları gibi sağlam hazırlık planları oluşturmadı? Şirketler ve hatta uluslar, rekabet

durumlarını iyileştirmek için mevcut krizden nasıl yararlanıyor? İlginç bir şekilde Çin, Avrupa merkezli altyapı ve teknoloji işletmelerini satın alarak durumdan yararlanmaktadır (Whitelaw vd., 2020).

Pandemi birçok işletme için vahim bir durum yaratırken, diğerleri için, özellikle de çevrimiçi faaliyet firmalar için büyüme yolları açmıştır. Çevrimiçi eğlence, yemek dağıtımı, e-ticaret, sanal öğrenme ve uzaktan çalışma çözümlerine odaklanan işletmeler, sektörel noktada önemli bir büyüme yaşamışlardır. Ek olarak, tüketici davranışındaki değişiklikler, tümü uzun süreli evde kalma emirleri nedeniyle eve teslim, atıştırmalıklar, alkol ve temizlik ürünleri gibi hizmet ve ürünlere olan talebin artmasına neden oldu. İlaç, bitki ve vitamin pazarlarının yanı sıra sağlıkla ilgili endüstrilerde de artış görülmektedir. Geleneksel olarak, piyasalar genellikle yavaş bir hızda geliştikleri için statik varlıklar olarak görülür. Bununla birlikte, COVID-19 salgını, pazarların dinamik doğasını açık bir şekilde göstererek (Hoekstra & Leeflang, 2020), ne kadar hızlı değişebileceklerini ortaya koymaktadır. Piyasalar sadece işletmeler değildir; hepsi yerleşik normlara göre etkileşime giren şirketler, tüketiciler ve kamu kuruluşları dahil olmak üzere karmaşık varlık ağlarıdır. Genellikle bu ağlar, değer yaratmak için var olan dinamik ekosistemler olarak kavramsallaştırılır (He & Harris, 2020). Bu benzeri görülmemiş COVID-19 dönemi, piyasaların yoğun bir zaman çerçevesi içinde nasıl ortaya çıktığını ve çözüldüğünü incelemek için eşsiz bir fırsat sunuyor. Aynı zamanda, bir piyasa çözümünün zayıflamasının bir diğerinin (örneğin, yanmalı motorlardan elektrik gücüne geçiş veya fiziki eğitimden çevrimiçi öğretime geçiş) yolunu açıp açmadığının araştırılmasına da kapı açmaktadır.

5. COVID-19 SIRASINDA PİYASALARIN ORTAYA ÇIKIŞI VE ÇÖZÜLMESİ

COVID-19 salgını, küresel pazarlar üzerinde muazzam bir etki yaratarak tüketim kalıplarında ve ticari faaliyetlerde sismik bir değişime neden olmuştur. Pek çok durumda, geleneksel pazarlar ve iş modelleri, belirli sektörlerin önemli ölçüde daralması ve hatta tamamen kapanması ile ciddi aksamalarla karşı karşıya kalmıştır. Bununla birlikte, bazı sektörler piyasa dinamiklerini korumakta zorlanırken, diğerleri kendilerini benzeri görülmemiş krizler sırasında pazarların dinamik doğasını gösteren benzersiz bir büyüme konumunda buluyor. İnternet tabanlı işletmeler, çevrimiçi alışveriş, uzaktan çalışma çözümleri ve çevrimiçi eğitim gibi sektörleri kapsayan krizin ortasında özellikle büyümektedir. Uzun süreli sokağa çıkma kısıtlamalarının tetiklediği tüketici davranışındaki değişiklikler, sağlık hizmetlerinden ev eğlencesine kadar birçok sektörde talebi arttırmıştır. Dikkate değer bir gözlem, tüketici talebinin doğasındaki değişimdir. İnsanlar evde daha fazla zaman geçirmeye devam ederken, paket yiyecekler, atıştırmalıklar, alkol ve temizlik ürünleri gibi ürünlerin tüketimi artmıştır.

Bu dramatik pazar başkalaşımı, pazarların sınırlı bir zaman çerçevesi içinde nasıl geliştiğini, ortaya çıktığını ve yok olduğunu incelemek için nadir bir fırsat sunuyor. Bu geçişlere ilişkin daha fazla araştırma, belirli bir pazar çözümünün bozulmasının veya ortadan kalkmasının yeni, daha verimli bir çözümün ortaya çıkmasını hızlandırıp hızlandırmayacağına da ışık tutabilir. Örneğin, yanmalı motorlardan elektrikli mobiliteye geçiş veya fiziksel eğitimden çevrimiçi öğretime geçilmesi gibi. Böyle bir keşif, gelecekteki pazar dönüşümleri ve dayanıklı iş stratejilerinin geliştirilmesi için paha biçilmez içgörüler sağlayabilir. Bu değişikliklerin ortasında, keşfedilmesi gereken bir başka ilgi çekici yön de, tüketici davranışının başkalaşımı ve bunun pazar dinamikleri üzerindeki etkisidir. Pandemi sırasında evde eğlence, fitness ekipmanları ve ev yemekleri için temel ürünlere olan talebin artması gibi tüketim kalıplarındaki değişimlerin belirli endüstrilerin gelişmesine yol açmıştır. Ancak, doğrudan fiziksel etkileşim veya seyahat edilmesi zorunlu olan sektörler askıya alınmıştır ve bu da sektörel anlamda belirgin bir düşüşe yol açmıştır. Bu davranışsal değişikliklerin inceliklerini ortaya çıkarmak, geçici aksaklıkların pazar manzaralarında nasıl kalıcı değişimlere yol açabileceğine ışık tutabilir ve potansiyel olarak gelecekte yenilikçi iş stratejileri ve modellerinin önünü açabilir.

6. COVID SONRASI DÖNEMDE İŞ STRATEJİLERİNİ UYARLAMAK

COVID sonrası dönem, küresel iş ortamında derin bir değişime neden olmuştur. Salgının ani ve uzun süreli etkileri, geleneksel iş modellerinin yeniden değerlendirilmesini gerektirmiştir. Ölçekleri ve sektörleri ne olursa olsun şirketler, yeni normale uyum sağlamak için stratejilerini yeniden tasarlayarak çeviklik ve yenilikçilik davranışı sergilemek zorunda kalmışlardır. Uzaktan çalışmayı benimseme ve dijital dönüşümlerden revize edilmiş tedarik zincirlerine ve müşteri hizmetleri yöntemlerine kadar, işletmeler benzeri görülmemiş bir değişim aşamasına itilmiştir. İş stratejisindeki önemli bir gelişme, dijital platformlara hızlandırılmış geçiş olmuştur. Tüketiciler ihtiyaçları için giderek daha fazla çevrimiçi çözümlere yönelirken, COVID-19 salgını, güçlü bir dijital varlığın kurulmasının önemini vurgulamıştır. Sonuç olarak, şirketler çevrimiçi hizmetlerini hızla genişletmek, e-ticaret yeteneklerine yatırım yapmak ve müşterilerle etkileşim kurmak için dijital arayüzler oluşturmak zorunda kaldılar. Pandemi öncesi dijitalleşmeyi kendi sistemlerine entegre eden işletmeler, krizi atlama için kendilerini daha donanımlı bir duruma hazırlamış olmuştur ve bu da devam eden teknolojik inovasyonun önemini vurgulamaktadır.

Pandemi döneminde tedarik zinciri esnekliği ön plana çıkmıştır. Karantina önlemleri küresel tedarik zincirlerini kesintiye uğrattıkça, işletmeler tek kaynaklı tedarikçilere, uluslararası ağlara ve tam zamanında üretim modellerine olan güvenlerini yeniden değerlendirmek zorunda kalmıştır. Artık daha fazla işletme, gelecekteki krizlerde sürekliliği sağlamak için yerel kaynak bulmayı ve tedarik zincirlerini çeşitlendirmeyi düşünüyor. Ayrıca tedarik zincirlerinde daha fazla şeffaflık ve verimlilik yaratmak için yapay zekâ ve blockchain gibi teknolojileri keşfediyorlar. Son olarak, COVID sonrası dönemde işletmeler sürdürülebilir ve sorumlu operasyonlara öncelik vermelidir. Pandemi, toplumsal eşitsizliklere ve çevresel kaygılara dikkat çekerek etik, sürdürülebilir uygulamalar için artan tüketici talebine yol açıldı. İşletmeler artık sosyal ve çevresel sorumluluklarını göz ardı edemezler. Sürdürülebilirliği temel stratejilerine dahil etmeleri gerekiyor, bu da onu yenilik ve büyüme için önemli bir itici güç haline getiriyor. Bu değişim, sadece operasyonlarda bir değişikliği değil, aynı zamanda kısa vadeli kazanımlar yerine uzun vadeli toplumsal faydalara odaklanan bir zihniyet değişikliğini de gerektiriyor.

7. SONUÇ

Sonuç olarak, küresel COVID-19 salgını, kişisel rutinler ve tüketici davranışlarından pazarlara ve küresel ekonomilere kadar hayatımızın birçok alanında benzeri görülmemiş değişimlere neden olmuştur. Bu değişikliklerin etkisi, toplumun her kesimini derinden etkileyerek toplumsal yapımız, sağlık sistemlerimiz ve iş ve tüketimin doğası hakkında iç gözlem yapılmasını sağlamıştır. Kuşkusuz, dijital platformların iş, sosyal etkileşim, eğitim ve ticaret için birincil yol haline gelmesiyle pandemi, teknolojinin temel rolünün altını çizmektedir. Bu dijitalleşme eğilimi, başlangıçta krize bir tepki iken, şimdi hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline geldi ve muhtemelen yeni normları ve pazar dinamiklerini şekillendirerek COVID sonrası dünyada da devam etmektedir.

Kriz aynı zamanda sağlık altyapısının önemini ve sağlık sistemlerimizde dayanıklılığın gerekliliğinin altını çizmiştir. Pandeminin ardından önleyici bakım, ruh sağlığı hizmetleri ve dijital sağlık teknolojilerine yönelik önemli bir geçiş öngörülebilir. Ayrıca, işletmelerin çevre bilincine yönelik daha geniş bir toplumsal değişimi yansıtan sürdürülebilir uygulamalara giderek daha fazla odaklanması bekleniyor. Tüketici davranışları bu dönemde önemli değişikliklere uğradı ve bu yeni alışkanlıkların ve tutumların birçoğunun çeşitli pazarları ve sektörleri etkileyerek pandemi sonrasında da devam etmesi bekleniyor. Sağlık ve güvenliğe daha fazla önem vermekten dijital etkileşimleri tercih etmeye kadar, bu değişiklikleri anlamak, işletmelerin gelecekte uyum sağlaması ve başarılı olması için çok önemli olacaktır.

Pandemi ayrıca hükümetleri ve toplumları mevcut yapıları ve politikaları üzerinde düşünmeye ve bunların etkinliğini yeniden değerlendirmeye zorlamaktadır. Bu küresel krizden çıkarılan dersler,

gelecekte daha dirençli, sürdürülebilir ve eşitlikçi sistemler inşa etmek için bir yol haritası görevi görmelidir. Son olarak, COVID-19 salgını önemli zorluklar getirirken aynı zamanda araştırma, öğrenme ve büyüme için benzersiz fırsatlar da sunmuştur. Benzeri görülmemiş koşullar, pazar dinamiklerini, tüketici davranışlarını, toplumsal tutumları ve halk sağlığı sistemlerini benzersiz stres etkenleri altında incelenmesini mümkün kılmıştır. Bu eğilimleri ve değişiklikleri anlamak, şüphesiz COVID sonrası dünyada daha iyi gezinmemize yardımcı olacak ve daha dirençli bir gelecek inşa etmek için içgörüler sunacaktır.

COVID sonrası bir dünyaya geçerken, ekonomilerin dramatik bir dönüşüm geçirmesi muhtemeldir. Karantinalar ve sosyal mesafe önlemleri nedeniyle şirketlerin çevrimiçi bir iş modeline yönelmesiyle dijital hızlanmaya geçilmiştir. Sonuç olarak, hızla uyum sağlamayı başaran işletmeler covid döneminde daha başarılı olmuşlardır. Dijital dönüşüm yalnızca pandemiye bir yanıt değil, aynı zamanda iş yapma ve müşterilerle etkileşim kurma biçimimizde temel bir değişiklik olduğundan, bu eğilimin yakın gelecekte de devam etmesi bekleniyor. E-ticaret, uzaktan çalışma çözümleri ve dijital eğlence muhtemelen daha da genişleyecek ve pazarlarını yeniden tanımlayacak. Sağlık sektörü şüphesiz bu salgının merkez üssü olmuştur. COVID sonrası dünyada, küresel olarak sağlık sistemlerinin önemli değişikliklere tanık olması beklenmektedir. Sağlık altyapısına, teletıp gibi dijital sağlık teknolojilerine ve aşı araştırmalarına yapılan yatırımlar muhtemelen artacaktır. Pandeminin psikolojik etkisi göz önüne alındığında, ruh sağlığı hizmetlerine daha fazla odaklanılması da muhtemeldir. Sağlık sektörü, gelecekteki sağlık krizlerine daha iyi hazırlanmak için daha önleyici bakım modellerine doğru da radikal bir değişim geçirebilir.

Kriz aynı zamanda sürdürülebilir iş uygulamalarının ve tedarik zinciri yönetiminde dayanıklılığın önemini altını çizdi. İşletmelerin artık küresel tedarik zincirlerine bağımlılıklarını yeniden değerlendirme olasılığı daha yüksektir ve riski azaltmak için kaynak bulma stratejilerini çeşitlendirmeyi düşünebilirler. Yeşil uygulamaların, sürdürülebilir malzemelerin ve yenilenebilir enerji kaynaklarının benimsenmesi de, hem düzenleyici baskının hem de çevre sorunları hakkında artan tüketici bilincinin yönlendirmesiyle ivme kazanabilir. Son olarak, toplumsal değişimlerle bakıldığında, pandemi sırasında insanların seyahat, iş-yaşam dengesi, hijyen ve toplum katılımına yönelik tutumları önemli ölçüde değişti. COVID sonrası dönemde, işletmelerin bu değişikliklerin farkında olması gerekmektedir. Uzaktan çalışmadaki artış emlak piyasalarını, şehir planlamasını ve ulaşımı etkileyebilir. Tüketiciler, güvenlik ve sürdürülebilirliği ön planda tutan markaları tercih edebilirler. Bu arada hükümetlerin sağlık, istihdam, dijital mahremiyet ve afet yönetimine ilişkin politikalarını bu salgından çıkarılan dersler ışığında yeniden gözden geçirmeleri gerekebilir.

KAYNAKÇA

- Aquino, E. M., Silveira, I. H., Pescarini, J. M., Aquino, R., Souza-Filho, J. A. D., Rocha, A. D. S., ... & Lima, R. T. D. R. S. (2020). Social distancing measures to control the COVID-19 pandemic: potential impacts and challenges in Brazil. *Ciencia & saude coletiva*, 25, 2423-2446.
- Banks, Sarah, Tian Cai, Ed De Jonge, Jane Shears, Michelle Shum, Ana M. Sobočan, Kim Strom, Rory Truell, María Jesús Úriz, ve Merlinda Weinberg. 2020. "Practising Ethically during COVID-19: Social Work Challenges and Responses". *International Social Work* 63(5):569-83.
- Borio, Claudio. 2020. "The Covid-19 Economic Crisis: Dangerously Unique". *Business Economics* 55(4):181-90.
- Danesh, Farshid, ve Somayeh Ghavidel. 2020. "Coronavirus: Scientometrics of 50 Years of Global Scientific Productions". *Iranian Journal of Medical Microbiology* 14(1):1-16.
- Foroohar, R. (2016). American capitalism's great crisis. *Time magazine* (23 May). Available at: <http://time.com/4327419/american-capitalisms-great-crisis>.

- Fancourt, Dr Daisy, Dr Hei Wan Mak, Dr Feifei Bu, ve Andrew Steptoe. 2020 “Department of Behavioural Science & Health”.
- Fotiadis, Anestis, Stathis Polyzos, ve Tzung-Cheng T. C. Huan. 2021. “The Good, the Bad and the Ugly on COVID-19 Tourism Recovery”. *Annals of Tourism Research* 87:103117.
- Hashim, Hashim Talib, Ahed El Abed El Rassoul, John Bchara, Attaullah Ahmadi, ve Don Eliseo Lucero-Prisno. 2022. “COVID-19 denial in Turkmenistan veiling the real situation”. *Archives of Public Health* 80(1):8.
- He, Hongwei, ve Lloyd Harris. 2020. “The Impact of Covid-19 Pandemic on Corporate Social Responsibility and Marketing Philosophy”. *Journal of Business Research* 116:176-82.
- Hoekstra, Janny C., ve Peter S. H. Leeflang. 2020. “Marketing in the Era of COVID-19”. *Italian Journal of Marketing* 2020(4):249-60.
- Li, Guangdi, ve Erik De Clercq. 2020. “Therapeutic Options for the 2019 Novel Coronavirus (2019-NCoV)”. *Nature Reviews Drug Discovery* 19(3):149-50.
- Lunn, Peter D., Shane Timmons, Cameron A. Belton, Martina Barjaková, Hannah Julienne, ve Ciarán Lavin. 2020. “Motivating Social Distancing during the COVID-19 Pandemic: An Online Experiment”. *Social Science & Medicine* 265:113478.
- Neville, Fergus G., Anne Templeton, Joanne R. Smith, ve Winnifred R. Louis. 2021. “Social Norms, Social Identities and the COVID-19 Pandemic: Theory and Recommendations”. *Social and Personality Psychology Compass* 15(5):e12596.
- Sutherland, Mason, Mark McKenney, ve Adel Elkbuli. 2021. “Gun violence during COVID-19 pandemic: Paradoxical trends in New York City, Chicago, Los Angeles and Baltimore”. *The American Journal of Emergency Medicine* 39:225-26.
- Topf, Joel M., ve Paul N. Williams. 2021. “COVID-19, Social Media, and the Role of the Public Physician”. *Blood Purification* 50(4-5):595-601.
- Whitelaw, Sera, Mamas A. Mamas, Eric Topol, ve Harriette G. C. Van Spall. 2020. “Applications of Digital Technology in COVID-19 Pandemic Planning and Response”. *The Lancet Digital Health* 2(8):e435-40.